

Ж.Б. Акшатаева¹, Ә.Ж. Байдалы²

¹з.ғ.к., қауым.профессор, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті,
Шымкент,Қазақстан

² магистрант, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент,Қазақстан

АҚПАРАТТАНДЫРУ ЖӘНЕ БАЙЛАНЫС САЛАСЫНДАҒЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Түйін

Мақалада Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі Ерекше бөлігінің 7 тарауындағы ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың сипатын, саралау ерекшеліктерін қарастырады. Қазіргі таңда ақпараттандыру мен байланыс құралдарының қарқынды дамуы түрлі қылмыстық құқық бұзушылықтардың пайда болуына, дамуына әкеліп соқты. Компьютерлік жүйелердің қауіпсіздігі саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар және олардың келтірген зияны қазіргі уақытта есірткі сату мен өнер туындыларын ұрлаудан кейінгі орында. Сондықтан мұндай қылмыстық құқық бұзушылықтардың ерекшеліктерін зерттеу мен күресуді қажеттігі туындап отыр.

Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар аз зерттелген және сонымен бірге өте қауіпті болып саналатын соңғы уақыттағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың бірі болып табылады. Компьютерлік технологияларды ұйымдасқан қылмыстық топтар мен трансұлттық қылмыстық қауымдастықтардың қолдануына қатысты елеулі тенденциялар бар. Компьютерлік қылмыстық құқық бұзушылықтар жекелеген мемлекеттердің шекараларын кесіп өтіп, халықаралық қауымдастықтың мүдделеріне, мемлекеттерге, халықтарға және әр түрлі салада белгілі бір адамдарға сонымен қатар, адамның конституциялық құқықтары мен бостандықтарын, экономика саласындағы қызмет, халықаралық қауіпсіздікке қол сұғады.

Кілттік сөздер: ақпараттандыру, байланыс саласы, компьютерлік қылмыстық құқық бұзушылық, электронды ақпарат.

Экономикада ақпаратты құру, тарату, өңдеу және пайдалану процестері мен құралдарын қамтитын қоғамдық өндірістің жаңа саласы пайда болуда. Еңбекке қабілетті халықтың өсіп келе жатқан бөлігі біртіндеп осы салаға тартыла бастады. Ақпараттық қоғамның қалыптасуы ақпараттандыру процесінде жүреді. Осыған байланысты барлық қажетті жағдайларды жасау мақсатында Президенттің 08.01.2013 ж. Жарлығымен бекітілген «Ақпараттық Қазақстан-2020» мемлекеттік бағдарламасы жасалды. Қазақстан Республикасы Президентінің 2017 жылғы 31 қаңтардағы **«Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік»** атты Қазақстан халқына жолдауы «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын жасауға негіз болды [1].

Ақпараттандыру барысында ақпараттық технологиялар мен құралдарды белсенді дамыту және адам қызметінің барлық салаларына енгізу жүзеге асырылуда. Ақпараттық және ақпараттық ресурстар жеке тұлғаның, қоғамның және мемлекеттің дамуының шешуші факторларының біріне айналуда. Компьютерлер мен ақпараттық технологиялардың кең мүмкіндіктері мемлекеттік, экономикалық, әлеуметтік, қорғаныстық және басқа да қондырғылар мен жүйелердің мониторингін және басқаруын автоматтандыруға, осы процестер туралы ақпаратты кез-келген қажетті жылдамдықта және кез келген мөлшерде қабылдауға, жинақтауға, өңдеуге және беруге мүмкіндік береді. Әрине, мұның бәрі ақпараттандыру адамзат дамуында шешуші оң рөл атқара бастайды, бұл шын мәнінде объективті түрде ақпараттық қоғам болатыны сөзсіз. Алайда, ақпараттық қоғам тек дұрыс дамуды ғана емес, белгілі бір проблемаларды да әкеледі.

Қазіргі заманғы қылмыстылықты сипаттайтын сапалық көрсеткіштер оның техникалық прогресс пен жаңа ақпараттық технологиялардың жетістіктерін белсенді түрде игеріп, қолданатындығын көрсетеді. Ақпараттандыру мен байланыс құралдарының қарқынды дамуы адам қызметінің барлық салаларына кеңінен еніп жатқан қылмыстық

құқық бұзушылықтардың жаңа түрінің - ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың немесе оларды көбіне компьютерлік қылмыстық құқық бұзушылықтар деп атап жүрген қылмыстық құқық бұзушылықтардың пайда болуына әкелді. Компьютерлік жүйелердің қауіпсіздігі саласындағы мамандардың пікірінше, компьютерлік ақпарат саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар және оның келтірген зияны қазіргі уақытта есірткі сату мен өнер туындыларын ұрлаудан кейінгі орында. Сонымен бірге жүргізілген зерттеулер компьютерлік қылмыстық құқық бұзушылықтардың саны қолданыстағы компьютерлер санының және оларды пайдалануды игерген адамдардың жалпы санының өсуіне пропорционалды түрде өсіп отырғандығын көрсетті.

Қазақстандағы қазіргі қылмыстық ахуалда ақпарат саласындағы жоғары технологиялармен байланысты қылмыстық құқық бұзушылықтар Батыстың жоғары дамыған елдерімен салыстырғанда мұндай ауқымды сипатқа ие емес екенін атап өткен жөн. Бұл көбінесе компьютерлендіру процесі әлі де қоғамдық өмірдің барлық салаларын жеткілікті түрде қамтымағандығына байланысты. Осыған қарамастан, жоғары ақпараттық технологиялар саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар қазіргі Қазақстанда шындыққа айналды.

Ел Президентінің Қазақстан халқына 1997 жылғы 10 қазандағы «Қазақстан - 2030. Өркендеу, қауіпсіздік және барлық қазақстандықтардың әл-ауқатын жақсарту» атты Жолдауында ұлттық қауіпсіздік ұзақ мерзімді басымдық ретінде айқындалды, оның құрамдас бөліктерінің бірі - ақпараттық қауіпсіздік. Ақпараттық қауіпсіздік Қазақстанда ұлттық қауіпсіздіктің ажырамас бөлігі ретінде қарастырылады, бұл Қазақстан Республикасының «Ұлттық қауіпсіздігі туралы» 06.01.2012 жылғы Заңында көрсетілген [2].

Қоғам мен мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық және мәдени өміріндегі ақпараттық технологиялардың даму динамикасы ақпараттық қауіпсіздік мәселелерін шешуге жоғары талаптар қояды.

Мемлекеттің ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету, оны қорғау мақсатында адам мен азаматтың ақпарат алу саласындағы конституциялық құқықтары мен бостандықтарын іске асыруға қабілетті ұйымдастырушылық, техникалық, бағдарламалық, әлеуметтік тетіктерді қамтитын кешенді тәсілді қолдануда Қазақстан Республикасының конституциялық құрылымы, егемендігі мен аумақтық тұтастығы, саяси, экономикалық және әлеуметтік тұрақтылық, заңдылық пен құқықтық тәртіп, ақпараттық қауіпсіздік саласындағы өзара тиімді халықаралық ынтымақтастықты дамытуды талап етеді.

Қазақстандық қоғамның қазіргі даму кезеңі құқықтық мемлекет құрудың стратегиялық бағытымен сипатталады. Елде түбегейлі әлеуметтік-экономикалық реформалар жүргізілуде, яғни қоғамдық өмірдің барлық жақтарын демократияландыру процесі жүріп жатыр, сондықтан заңдылық пен құқықтық тәртіпті нығайтпай, азаматтардың конституциялық құқықтары мен бостандықтарын сенімді қорғауды қамтамасыз ету мүмкін емес. Жаңа қазақстандық қылмыстық заңнамаға жаңа бірқатар құқық бұзушылықтар енгізілді, ҚР Қылмыстық кодексінің 7-тарауы «Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар» деп аталған тарауға 205-213 баптар компьютерлік ақпараттарды қорғауға бағытталған нормалар енген [3].

Компьютерлік ақпараттарды (яғни Электрондық жеткізгіштегі заңмен қорғалатын ақпаратқа, ақпараттық жүйеге немесе телекоммуникациялар желісінде) пайдалануға байланысты зиян үшін қылмыстық жауапкершілікті белгілеу қажеттілігі көптеген қызмет салаларында компьютерлердің маңыздылығы мен кең қолданылуынан туындайды. Сонымен қатар компьютерлік ақпараттың айталық, қағазға түсірілген және сейфте сақталатын ақпаратпен салыстырғанда осалдығы жоғары. ҚР Қылмыстық кодекстің 7-тарауында көрсетілген қылмыстың заты - компьютерлік нысандағы кез келген ақпарат емес, тек заңмен қорғалған ақпарат бола алады. Қылмыстық кодекстің шеңберінде заңмен қорғалған, заңға сәйкес қол жетімділігі шектеулі компьютерлік ақпарат болады.

«Ақпараттандыру туралы» 2015 жылғы 24 қарашадағы Қазақстан Республикасының

Заңының 32 бабына сәйкес «Электрондық ақпараттық ресурстар меншік нысаны бойынша – мемлекеттік және мемлекеттік емес, қолжетімділік дәрежесі бойынша жалпыға бірдей қолжетімді және қолжетімділігі шектеулі болып табылады»-делінген [4].

Меншік иесі немесе иеленушісі қол жеткізу немесе пайдалану шарттарын көрсетпей беретін немесе тарататын электрондық ақпараттық ресурстар, сондай-ақ еркін қол жеткізуге болатын және берілу нысаны мен таратылу тәсіліне байланысты болмайтын мәліметтер жалпыға бірдей қолжетімді болып табылады.

Қазақстан Республикасының заңдарында қолжетімділігі шектелген не Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген жағдайларда олардың меншік иесі немесе иеленушісі қолжетімділігін шектеген мәліметтерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурстар қолжетімділігі шектелген электрондық ақпараттық ресурстар болып табылады. Қолжетімділігі шектелген электрондық ақпараттық ресурстар мемлекеттік құпияларды құрайтын мәліметтерді қамтитын және құпия электрондық ақпараттық ресурстар болып бөлінеді.

Қолжетімділік - ақпаратты жою, өзгерту, көшіру немесе иелену әрекеттерін бір немесе бірнеше орындау мүмкіндігі. Қазақстан Республикасының «Мемлекеттік құпиялар туралы» 1999 жылғы 15 наурыздағы N 349-І Заңына сәйкес «мемлекеттік құпиялар - таратылуын мемлекет жалпы қабылданған халықаралық құқық нормаларына қайшы келмейтін әскери, экономикалық, ғылыми-техникалық, сыртқы экономикалық, сыртқы саяси, барлаушылық, қарсы барлаушылық, жедел-іздістірушілік және өзге де қызметті тиімді жүзеге асыру мақсатымен шектейтін, мемлекет қорғайтын мемлекеттік және қызметтік құпияларды құрайтын мәліметтер» болып табылады [5].

Сонымен қатар аталған Заңда «мемлекеттік құпияларды құрайтын мәліметтерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурс – электрондық-цифрлық нысанда берілген және электрондық жеткізгіште, мемлекеттік құпияларға жатқызылған, қорғалып орындалған ақпараттық жүйелерде қамтылған ақпарат» делінген, демек мемлекеттік құпияларды құрайтын мәліметтерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурстарды құру, алу, жинақтау, қалыптастыру, тіркеу, сақтау, өңдеу, жою, пайдалану, беру, қорғау Қазақстан Республикасының Мемлекеттік құпиялар туралы Заңына сәйкес жүзеге асырылады.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 18 бабында «Әркімнің жеке өміріне қол сұғылмауына, өзінің және отбасының құпиясы болуына, ар-намысы мен абыройлы атының қорғалуына құқығы бар. Әркім өзінің жеке салымдары мен жинаған қаражатының, жазысқан хаттарының, телефон арқылы сөйлескен сөздерінің, почта, телеграф арқылы және басқа жолдармен алысқан хабарларының құпиялылығы сақталуына құқығы бар [6].

Бұл құқықты шектеуге заңда тікелей белгіленген реттер мен тәртіп бойынша ғана жол беріледі» делінген. Бұл құқықты шектеуге заңмен тікелей белгіленген жағдайларда және тәртіпте ғана жол беріледі. Дербес деректерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурстар жалпыға бірдей қолжетімді дербес деректерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурстарға және қолжетімділігі шектелген дербес деректерді қамтитын электрондық ақпараттық ресурстарға бөлінеді.

Мемлекеттік қызметтерді электрондық нысанда көрсеткен кезде дербес деректерді ақпараттық жүйелер арқылы жинауға және өңдеуге дербес деректер субъектісінің келісімі электрондық құжат нысанында не Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін қорғау әрекеттерінің элементтерін қолдана отырып өзгеше тәсілмен беріледі. Дербес деректер субъектісі дербес деректерді жинауға және өңдеуге "электрондық үкіметтің" веб-порталында тіркелген өзінің ұялы байланыс абоненттік нөмірі арқылы, сондай-ақ бір реттік парольді беру жолымен немесе "электрондық үкіметтің" веб-порталының хабарламасына жауап ретінде қысқаша мәтіндік хабарды жіберу жолымен келісім беруге құқылы.

Ақпаратты қызметтік және коммерциялық құпияға жатқызу үшін оны құжаттандыру қажет емес, бұл ақпараттың келесі шарттарға сәйкес келуі жеткілікті: «Үшінші жаққа белгісіз болуына байланысты ақпараттың нақты немесе потенциалды коммерциялық құны

болып, онымен заңды негізде еркін танысуға болмайтын және ақпаратты иеленуші оның құпиялылығын сақтауға шара қолданатын ретте, қызметтік немесе коммерциялық құпия болып табылатын ақпарат азаматтық заңдармен қорғалады» [7].

Сонымен қатар, кәсіби қызметке байланысты әртүрлі ақпарат (дәрігерлік, нотариаттық, адвокаттық құпиялар және т.б.) заңдармен қорғалады; тергеу және сот ісін жүргізу құпиясын құрайтын мәліметтер, бала асырап алу құпиясы және т.б. Бұл мәліметтердің барлығы электронды тасымалдағышта, ақпараттық жүйеде немесе ақпараттық-коммуникациялық желіде жазылса не жарияланса ҚР Қылмыстық кодекстің 7-тарауында көзделген қылмыстық құқық бұзушылықтардың субъектісі бола алады. Заңмен қорғалмаған компьютердегі кез-келген басқа ақпараттар қылмыстық құқық бұзушылықтардың заты болып табылмайды. Қылмыстық кодекстің 7-тарауы ЭЕМ мен компьютерлік бағдарламаларға авторлық құқықты емес, ақпараттандыру және байланыс саласындағы ақпараттарды қорғауға бағытталған [3].

Қазақстан Республикасының 1996 жылғы 10 маусымдағы N 6-І «Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы» Заңына сәйкес Авторлық құқық мақсатына, мазмұны мен маңызына, сондай-ақ берілу әдісі мен нысанына қарамастан, шығармашылық еңбектің нәтижесі болып табылатын ғылым, әдебиет және өнер туындыларына қолданылады. Компьютерлік бағдарламалар әдеби қор сияқты, ал мәліметтер базасы жинақ ретінде құқықтық қорғаумен қамтамасыз етілген. Зияткерлік меншік құқығын бұзу ҚР Қылмыстық кодексінің 198 бабымен (Авторлық және (немесе) сабақтас құқықтарды бұзу) қылмыстық жауапкершілікке әкеп соқтыруы мүмкін [8].

Электрондық жеткізгіштегі заңмен қорғалатын ақпаратқа, ақпараттық жүйеге немесе телекоммуникациялар желісіне азаматтардың немесе ұйымдардың құқықтары мен заңды мүдделерін не қоғамның немесе мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін елеулі түрде бұзуға әкеп соққан қасақана құқыққа сыйымсыз қол жеткізсе, электрондық жеткізгіште сақталатын, ақпараттық жүйеде қамтылатын немесе телекоммуникациялар желісі бойынша берілетін, заңмен қорғалатын ақпаратты қасақана құқыққа сыйымсыз жою немесе түрлендіру, сол сияқты ақпараттық жүйеге көрінеу жалған ақпарат енгізу, егер бұл азаматтардың немесе ұйымдардың құқықтары мен заңды мүдделерін не қоғамның немесе мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін елеулі түрде бұзуға әкеп соқса ҚР Қылмыстық кодексінің 7-тарауында көзделген баптармен қорғалады.

Компьютердегі ақпараттың кез-келген өзгерісі - бұл модификация. Модификация түпнұсқалық ақпаратты басқасына ішінара ауыстыру арқылы да, түпнұсқаға жаңа ақпарат қосу арқылы да жүзеге асырылуы мүмкін. Сондай-ақ, өзгертулер ақпараттың алдыңғы түрінің әр түрлі бұзушылықтары болады, мысалы: құжаттағы бөліктердің (беттер, абзацтар, жолдар), кейбір құжаттардың басқа құжаттардың мазмұнына енетін бөліктерінің ретін өзгерту, өзара бұзушылық құжаттарды мәліметтер базасында орналастыру, құжаттар элементтерінің мәтініне бөгде адамдарды енгізу.

Көшіру дегеніміз - компьютерлік ақпараттарды электронды тасымалдағышқа жазу немесе осы ақпаратты компьютерге басып шығару. Заң әдебиетінде ақпараттың көшірмесін оны таратумен және жария етумен теңестіретін көшіру тұжырымдамасына да кеңірек көзқарас бар. Қылмыстық кодексте қолданылған «көшіру» ұғымының мазмұнын ашу үшін авторлық құқықтан «көбейту» және «тарату» ұғымдарын пайдалану ақылға қонымсыз сияқты, өйткені Қылмыстық кодекстің 198-бабы «Авторлық және (немесе) сабақтас құқықтарды бұзу» бойынша авторлық және (немесе) сабақтас құқықтар объектілері болып табылады, ал ҚР Қылмыстық кодекстің 7-тарауындағы баптардың объектілері басқа болып табылады. Қылмыстық кодекстің 7-тарауында қарастырылған қылмыстық құқық бұзушылықтардың құрамын заң шығарушы материалдық құрам ретінде қарастырады. Қылмыстық құқық бұзушылық көрсетілген зиянды салдар пайда болған сәттен бастап аяқталған деп есептеледі.

Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар субъективтік жағынан қасақана жасалған іс-әрекеттер болып табылады, өйткені ҚР

Қылмыстық кодекстің 7-тарауындағы баптардың диспозициясында айқындалған. Ақпаратқа қол жеткізуге тырысатын адам ақпаратқа еркін қол жетімділіктің шектеулі екенін білуі және оның бұл ақпаратқа қол жеткізуге құқығы жоқ екенін білуі шарт. Компьютер экранында ескерту хабарламаларын көрсетіп, тыйым салынғандығы туралы ауызша хабарламалар, ақпараттарға қол жетімділікті қорғау үшін рұқсат етілмеген ақпаратты (кодтар, парольдер және т.б.) қорғауға бағытталған тосқауылдарды ескермей ақпаратқа қол жеткізу қасақаналық болады.

Келтірілген зиянды салдарға қатысты кінә қасақаналықта, абайсыздықта түрінде болуы мүмкін. ҚР Қылмыстық кодекстің 22-бабында «Егер қасақана қылмыстық құқық бұзушылық жасау нәтижесінде заң бойынша неғұрлым қатаң жазаға әкеп соғатын және адамның пиғылында болмаған ауыр зардаптар келтірілсе, мұндай зардаптар үшін қылмыстық жауаптылық, егер адам олардың туындау мүмкіндігін алдын ала болжап білген болса, бірақ бұған жеткілікті негіздерсіз менмендікпен оларды болдырмауға болады деп есептеген немесе егер адам бұл зардаптардың туындау мүмкіндігін алдын ала болжап білмеген, бірақ алдын ала болжап білуге тиіс және біле алатын болған жағдайларда ғана туындайды. Тұтас алғанда, мұндай қылмыстық құқық бұзушылық қасақана жасалған деп танылады» делінген. Жалпы, мұндай қылмыстық құқық бұзушылық қасақана жасалған деп танылады [3].

Қылмыстық кодекстің 7-тарауында көзделген баптар бойынша іс-әрекеттерді дұрыс саралау үшін заңмен қорғалатын ақпаратқа заңсыз қол жеткізуді жүзеге асырған адамды жетелеген ниет пен мақсат маңызды, өйткені ниет пен мақсат қол сұғушылықтың объектісіне тәуелді болуы мүмкін. Осылайша, мемлекеттік құпия болып табылатын ақпаратқа заңсыз қол жетімділік және оны көшіру ҚР Қылмыстық кодексінің 175 бабымен «Мемлекетке опасыздық жасау» болып, осы Кодекстің 22 бабына сәйкес аяқталмаған қылмыс ретінде, егер мақсаты мемлекеттік құпияларды шет мемлекетке, халықаралық немесе шетелдік ұйымға не олардың өкілдеріне беру болса ҚР Қылмыстық кодексінің 24 бабына сәйкес қылмысқа дайындалу және қылмысқа оқталу деп саралануы мүмкін [3].

Егер мұндай мақсат болмаса қорғалатын ақпаратқа рұқсатсыз қол сұғу іс-әрекетін ұрлық (ҚР ҚК 188 бабы) деп саралануы мүмкін.

Егер кінәлі адам бөтеннің мүлкін алдау немесе сенімді теріс пайдалану жолымен иелену мақсаты болса, оның жасаған іс-әрекеті ҚР ҚК 190 бабының 2 бөлігінің 4 тармағымен «ақпараттық жүйені пайдаланушыны алдау немесе сенімін теріс пайдалану жолымен» жасалған алаяқтық деп танылады. Сондай-ақ, Қылмыстық кодекстің ескі нұсқасында (Қылмыстық кодекстің 227-бабы «Компьютерлік ақпаратқа заңсыз кіру, ЭЕМ үшін зиянды бағдарламаларды жасау, пайдалану және тарату») заңмен қорғалатын компьютерлік ақпаратқа заңсыз қол жеткізген жағдайда «ақпаратты бұғаттау» ұғымы болған, кейіннен алынып тасталды [9].

Ақпаратты бұғаттау дегеніміз - бұл белгілі бір уақыт аралығында оның заңды қолданушысына ақпаратқа қол жетімділіктің мүмкін еместігі, ал ақпараттың өзі электронды тасымалдаушының жадында сақталады. Ақпаратты бұғаттан шығару басқа біреудің әрекеті нәтижесінде де, белгілі бір уақыт өткеннен кейін де автоматты түрде жүзеге асырылуы мүмкін. Ақпаратты бұғаттау белгілі бір уақыт аралығында жалғасуы керек, бұл ақпаратты пайдаланушылардың қалыпты қызметін бұзу үшін жеткілікті немесе осы әрекеттің бұзылу қаупін тудырады. Сонымен қатар, құқық бұзушылықтың бұл түрі қазіргі экономикалық бәсекелестіктің күшеюі және компьютерлік технологияларды кеңінен қолдану жағдайында немесе әскери-өнеркәсіптік кешен саласында құқық бұзушылардың азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін немесе мемлекеттің заңмен қорғалатын мүдделерін айтарлықтай бұзуға әкеп соқтыратын ақпаратқа қол жетімділігін бұғаттау кездеседі. Бұл саралаудың белгісін заң шығарушы қате алып тастады, өйткені ол Қылмыстық кодекстің 7-тарауындағы диспозицияда толық қамтылмаған.

Ақпараттандыру және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар аз зерттелген және сонымен бірге өте қауіпті болып саналатын соңғы уақыттағы қылмыстық

құқық бұзушылықтардың бірі болып табылады. Компьютерлік технологияларды ұйымдасқан қылмыстық топтар мен трансұлттық қылмыстық қауымдастықтардың қолдануына қатысты елеулі тенденциялар бар. Компьютерлік қылмыстық құқық бұзушылықтар жекелеген мемлекеттердің шекараларын кесіп өтіп, халықаралық қауымдастықтың мүдделеріне, мемлекеттерге, халықтарға және әр түрлі салада белгілі бір адамдарға сонымен қатар, адамның конституциялық құқықтары мен бостандықтарын, экономика саласындағы қызмет, халықаралық қауіпсіздікке қол сұғады.

Әдебиеттер тізімі

1. "Цифрлық Қазақстан" мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысы. <https://adilet.zan.kz/>
2. Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігі туралы Қазақстан Республикасының 2012 жылғы 6 қаңтардағы № 527-IV Заңы. <https://adilet.zan.kz/>
3. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі, 03.07. 2014 ж. № 226-V ЗРК. <https://adilet.zan.kz/>
4. Қазақстан Республикасының Ақпараттандыру туралы Заңы (2021.02.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен) <https://adilet.zan.kz/>
5. Мемлекеттік құпиялар туралы Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 15 наурыздағы N 349-І Заңы. <https://adilet.zan.kz/>
6. Қазақстан Республикасының Конституциясы, 30.08.1995 ж. <https://adilet.zan.kz/>
7. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі, 27.12.1994 ж. № 268-ХІІІ. <https://adilet.zan.kz/>
8. Авторлық құқық және сабақтас құқықтар туралы Қазақстан Республикасының 1996 жылғы 10 маусымдағы N 6-І Заңы. <https://adilet.zan.kz/>
9. Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі, 16.07.1997 ж. № 167. 03.07. 2014 жылғы № 226-V ҚР Кодексімен күшін жойған. <https://adilet.zan.kz/>

Аннотация

В статье рассмотрены сущность и особенности классификации уголовных правонарушений в сфере информатизации и связи (глава 7 Особенной части Уголовного кодекса Республики Казахстан). Сегодня быстрое развитие информационных и коммуникационных средств массовой информации привело к появлению и развитию различных уголовных правонарушений. Уголовные правонарушения в области защиты компьютерных систем и их повреждения теперь находятся на втором месте после незаконного оборота наркотиков и хищений произведений искусства. Следовательно, существует необходимость изучения специфики таких уголовных правонарушений и борьбы с ними.

Уголовные правонарушения в области информатизации и связи - одно из самых недавно изученных и в то же время очень опасных уголовных преступлений. Существуют значительные тенденции в использовании компьютерных технологий организованными преступными группами и транснациональными преступными группами. Компьютерные уголовные преступления пересекают границы отдельных государств и ущемляют интересы международного сообщества, государств, народов и отдельных лиц в различных областях, а также конституционные права и свободы человека, экономическую деятельность и международную безопасность.

Abstract

The article examines the essence and features of the classification of criminal offenses in the field of informatization and communications (Chapter 7 of the Special Part of the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan). Today, the rapid development of information and communication media has led to the emergence and development of various criminal offenses. Criminal offenses in the field of protecting computer systems and their damage are now in second place after drug trafficking and theft of works of art. Consequently, there is a need to study the specifics of such criminal offenses and to combat them.

Criminal offenses in the field of information and communication are one of the most recently studied and at the same time very dangerous criminal offenses. There are significant trends in the use of computer technology by organized criminal groups and transnational criminal groups. Computer crimes cross the

borders of individual states and infringe on the interests of the international community, states, peoples and individuals in various fields, as well as constitutional human rights and freedoms, economic activity and international security.